

Наукові перспективи
Видавнича група

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ У СУЧАСНІЙ
НАУЦІ

№ 12 (18)

2023

*Серія: історія та
археологія,
державне
управління,
економіка,
педагогіка,
техніка,
право*

*Merry
Christmas*

& happy new year

УДК 343.98:004

[https://doi.org/10.52058/2786-6300-2023-12\(18\)-468-479](https://doi.org/10.52058/2786-6300-2023-12(18)-468-479)

Волобоєв Артур Олегович доктор філософії в галузі права, завідувач кафедри оперативно-розшукової діяльності та інформаційної безпеки факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції, Донецький державний університет внутрішніх справ, вул. Велика Перспективна, 1, м. Кропивницький, 25000, тел.: 050-65-89-200, <https://orcid.org/0000-0002-7138-5847>

Габорець Ольга Андріївна, доктор філософії в галузі педагогіки, доцент кафедри оперативно-розшукової діяльності та інформаційної безпеки факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції, Донецький державний університет внутрішніх справ, вул. Велика Перспективна, 1, м. Кропивницький, 25000, тел.: 099-36-53-784, <https://orcid.org/0000-0001-7791-6795>

ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВА ХАРАКТЕРИСТИКА ШАХРАЙСТВ, УЧИНЕНИХ В КІБЕРПРОСТОРИ: КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Анотація. Актуальність дослідження шахрайств у кіберпросторі виправдана на тлі швидкого розвитку цифрового суспільства та зростанням кількісних показників такого суспільно небезпечного діяння. Адже кіберпростір стає все більш важливою складовою сучасного життя, і разом із цим виникають загрози для суспільних відносин у цьому середовищі.

За статистичними даними Офісу Генерального прокурора, шахрайство займає друге місце серед злочинів проти власності, після вчинення крадіжок. З них, близько 12 % становить досліджувана категорія, – шахрайство, учинене шляхом незаконних операцій з використанням електронно-обчислювальної техніки [1], де кожне друге так і залишається не розкритим, що свідчить про безсистемну протидію цьому правоохоронними органами.

Передусім це зумовлено неналежною правовою оцінкою такого явища, – його ідентифікації, що вимагає системного вивчення та вдосконалення існуючої прогалини.

У зв'язку з цим, дослідження присвячене розкриттю змісту кримінально-правового аспекту оперативно-розшукової характеристики шахрайств, учинених в кіберпросторі. Додатково акцентовано на сутності шахрайства. Надано авторське бачення поняття «шахрайство в кіберпросторі».

Наголошено, що такий злочин направлений не на стабільність функціонування електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), автоматизованих

систем та/або комп'ютерних мереж, мереж електрозв'язку, а на суспільні відносини з огляду заволодіння майном або правом на це майно. Тому предметом досліджуваного виду шахрайства не може бути електронно-обчислювальні машини (комп'ютери), автоматизовані системи та/або комп'ютерні мережі, мережі електрозв'язку.

У висновках акцентовано увагу на необхідності адаптації правоохоронних органів до швидкозмінюючого кіберпростору та використанні новітніх технологій для протидії шахрайствам.

Ключові слова: шахрайство, кіберпростір, оперативно-розшукова характеристика, кібербезпека, цифрове суспільство, протидія кіберзлочинності.

Voloboiev Arthur Olegovych PhD in Law, Head of the Department of Operational and Investigative Activities and Information Security at the Faculty of Training Specialists for Criminal Police Units, Donetsk State University of Internal Affairs, Velyka Perspektyvna St., 1, Kropyvnytskyi, 25000, tel.: (050) 658-92-00, <https://orcid.org/0000-0002-7138-5847>

Haborets Olha Andriivna PhD in Pedagogy, Associate Professor of the Department of Operational-search Activities and Information Security at the Faculty of Training Specialists for Criminal Police Units, Donetsk State University of Internal Affairs, Velyka Perspektyvna St., 1, Kropyvnytskyi, 25000, tel.: (099) 365-37-84, <https://orcid.org/0000-0001-7791-6795>

OPERATIVE AND INVESTIGATIVE CHARACTERISTICS OF FRAUDS COMMITTED IN CYBER SPACE: CRIMINAL LEGAL ASPECT

Abstract. The relevance of the study of fraud in cyberspace is justified against the background of the rapid development of the digital society and the growth of quantitative indicators of such a socially dangerous act. After all, cyberspace is becoming an increasingly important component of modern life, and along with it, threats to social relations in this environment arise.

According to the statistics of the Prosecutor General's Office, fraud ranks second among property crimes, after theft. Of them, about 12 % is the researched category – fraud committed through illegal operations using electronic computing equipment [1], where every second remains unsolved, which indicates a systematic opposition to this by law enforcement agencies.

First of all, this is due to the improper legal assessment of such a phenomenon, its identification, which requires a systematic study and improvement of the existing gap.

In this regard, the study is dedicated to revealing the content of the criminal-legal aspect of the operative-investigative characteristics of fraud committed in cyberspace. The essence of fraud is additionally emphasized. The author's vision of the concept of "fraud in cyberspace" is provided.

It is emphasized that such a crime is not aimed at the stability of the functioning of electronic computing machines (computers), automated systems and/or computer networks, telecommunications networks, but at social relations in view of the acquisition of property or the right to this property. Therefore, the subject of the investigated type of fraud cannot be electronic computing machines (computers), automated systems and/or computer networks, telecommunication networks.

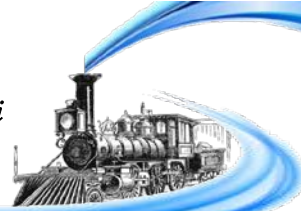
The conclusions emphasize the need to adapt law enforcement agencies to the rapidly changing cyberspace and use the latest technologies to combat fraud.

Keywords: fraud, cyberspace, operational and investigative characteristics, cyber security, digital society, combating cybercrime.

Постановка проблеми. У сучасному світі, де Інтернет відіграє ключову роль практично у всіх аспектах нашого життя, кібербезпека стає актуальнішою темою ніж будь-коли раніше. З кожним днем з'являються нові можливості та виклики, пов'язані із цифровими технологіями, і серед них – шахрайство в кіберпросторі.

Оцінити реальні масштаби таких проявів вкрай важко через їхню високу латентність, особливості вчинення та тонку межу між цивільно-правовими і кримінально-правовими відносинами, що й ускладнює прийняття правильного рішення про притягнення особи до відповідальності в міру своєї вини. Саме тут важливу роль відіграє оперативно-розшукова характеристика шахрайства, яка є дієвим засобом реагування на кримінальну діяльність, зокрема її кримінально-правова складова, що допомагає ідентифікувати та надати правильну правову оцінку загрозам в Інтернет мережі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Загальні теоретичні аспекти оперативно-розшукової характеристики кримінальних правопорушень викладені в наукових працях учених-юристів: К. В. Антонова, А. В. Баб'яка, В. І. Василичука, В. Б. Вишні, Д. В. Гбелельського, В. Я. Горбачевського, О. М. Джужі, Е. О. Дідоренка, В. П. Захарова, О. В. Кириченко, Д. Й. Никифорчуку, В. А. Некрасова, Ш. Л. Шелухіна, В. В. Шендрика та ін. За їхніми висновками, оперативно-розшукову характеристику слід розглядати як системний підхід, що базується на аналізі різноманітних аспектів злочинів, таких як кримінально-правові, криміналістичні, кримінологічні та психологічні ознаки. Цей аналіз включає в себе також пошукові аспекти, які разом утворюють більш глибоке розуміння суб'єкта злочину. Означений підхід

дозволяє приймати обґрунтовані рішення щодо застосування необхідних сил, засобів та заходів, гарантує ефективне здійснення оперативно-розшукової профілактики.

Так, на думку М. А. Погорецького та В. П. Шеломенцева, до складу цього інституту мають входити такі типові елементи, як інформація про: вид злочину та його суспільну небезпечність; предмет злочинного посягання та його пошукові ознаки; середовище вчинення злочину, особливості слідоутворення у ньому та специфіку фіксації слідів; способи готування до злочину та їх пошукові ознаки; способи вчинення злочину, їх пошукові ознаки та специфіку фіксації злочинних дій; способи приховання слідів злочину (маскування злочинних дій) та їх пошукові ознаки; типові знаряддя (засоби) вчинення злочинів та їх пошукові ознаки; типові обставини вчинення злочинів: місце, час, обстановка; сліди злочинів, їх пошукові ознаки та специфіку фіксації; типові джерела інформації про злочини цього виду; особу злочинця та його пошукові ознаки (зовнішні ознаки, психологічний портрет, особливості поведінки при готуванні, вчиненні злочину, а також після його вчинення тощо), типову мотивацію злочинної поведінки, чинники, що мали вплив на формування злочинної мети; склад та схема взаємозв'язків у злочинній групі; розподіл ролей між співучасниками тощо; потерпілу сторону (ознаки віктимності, відомості про спосіб життя, риси, характеристику, звички, зв'язки тощо); типові наслідки злочинів (матеріальна та моральна шкода, заподіяні злочином; зміни, викликані злочином у матеріальній обстановці тощо) [2, с. 215–222].

На думку В. І. Василичука оперативно-розшукова характеристика шахрайства має містити складові: кримінально-правової складової (предмет злочинного посягання, об'єкт, об'єктивна сторона, суб'єкт, суб'єктивна сторона); кримінологічної складової (стан, динаміка, форми вияву злочину, особа злочинця, причини й умови, що сприяють учиненню злочину); криміналістичної складової (типові та оригінальні способи вчинення і маскування злочину, сліди його вчинення) [3, с. 12].

А. М. Абрамов значно ширше визначає систему оперативно-розшукової характеристики, зокрема стосовно шахрайства визначає:

кримінально-правові ознаки, – недоліки судочинства у провадженнях, де постановлені необґрунтовані вироки;

кримінологічні ознаки: рівень загального і спеціального рецидиву; стійкість окремих криміногенних груп і професіоналізація злочинів, прояв останніми агресивності при скоєнні злочинів, підвищений ступінь віктимності в поведінці потерпілого;

криміналістичні ознаки: використання злочинцями різних прийомів і хитрощів при підготовці, здійсненні і приховуванні протиправних діянь, їх різновиди, структура, динаміка;

морально-психологічні ознаки, тобто особливості особи злочинців і потерпілих, обізнаність злочинців з прийомами та методами оперативної роботи, характерні ознаки поведінки в кризових умовах;

спеціальні ознаки: особливості використання негласних співробітників; обставини, що полегшують і ускладнюють в різних ситуаціях процес оперативної розробки; особи, які перебувають на оперативному обліку з числа раніше судимих, від яких можна очікувати вчинення злочинів [4, с. 170].

Очевидно, що багато вчених вивчали структуру оперативно-розшукової характеристики шахрайства. Більшість з них акцентували увагу на внутрішніх взаємозв'язках структурних елементів цього злочину. Ми ж поділяємо позиції науковців, вважаємо, що на сьогодні актуально зосередити увагу та розкрити кримінально-правову складову оперативно-розшукової характеристики шахрайств, учинених в кіберпросторі, що є **метою даної статті**.

Виклад основного матеріалу. Основний зміст кримінально-правової складової оперативно-розшукової характеристики шахрайства, учиненого в кіберпросторі, багато в чому залежить від сутності самого шахрайства як самостійного виду злочину.

Так, Міжнародна спільнота визначає класифікатор кіберзлочинів, розроблений Генеральним секретаріатом Інтерполу, що було покладено в основу автоматизованої інформаційно-пошукової системи створеної у 1991 році. Відповідно до цього класифікатора кіберзлочини мають певні кодифікатори, зокрема:

- 1) кодифікатор QA – незаконний доступ і перехоплення;
- 2) кодифікатор QD – зміна комп'ютерних даних;
- 3) кодифікатор QF – комп'ютерне шахрайство;
- 4) кодифікатор QR – незаконне копіювання;
- 5) кодифікатор QS – комп'ютерний саботаж;
- 6) кодифікатор QZ – інші комп'ютерні злочини [5].

До структури кодифікатора QF увійшли такі комп'ютерні шахрайства:

Шахрайство з використанням банкоматів (кодифікатор QFC): цей вид шахрайства зумовлений маніпулюванням електронною інформацією на магнітних носіях пластикових карток, отриманих шляхом обману або зловживанням довірою потерпілого.

Комп'ютерна підробка (кодифікатор QFF): це шахрайство передбачає виготовлення підроблених засобів за допомогою комп'ютерних технологій, як програмного забезпечення, так і елементів електронно-обчислювальної техніки, а також підробку грошових банкнот за допомогою сучасних лазерних принтерів.

Шахрайства, пов'язані з ігровими автоматами (кодифікатор QFG): програми та чіпи, що контролюють діяльність ігрових автоматів, стають

об'єктом інтересу шахраїв у віртуальному середовищі, що призводить до несанкціонованого копіювання, заміни даних та крадіжок.

Шахрайства за допомогою маніпулювання програмним забезпеченням (кодіфікатор QFM): цей вид шахрайства включає введення чи виведення інформації з комп'ютерної системи або маніпулювання комп'ютерними програмами, включаючи комерційне програмне забезпечення, безкоштовне експериментальне програмне забезпечення та спеціальні програми, написані для злочинних цілей.

Шахрайства пов'язані з платіжними засобами та системами реєстрації платежів (кодіфікатор QFP). Предметом цього злочину виступають системи, що належать банкам, захищені від стороннього доступу, оскільки ними передається інформація про переказ платежів, тобто усі різновиди магнітних карток.

Останнє місце в ієрархії займає телефонне шахрайство (кодіфікатор QFT). Телефонне шахрайство визначається як неправомірне використання електронних комунікаційних послуг для ухилення від оплати послуг або уникнення підслуховування. Окремий вид телефонного шахрайства включає дзвінки злочинців із метою заволодіння матеріальними благами шляхом обману чи зловживання довірою.

Відповідно до чинного законодавства України, шахрайство – це заволодіння чужим майном або придбання права на майно шляхом обману чи зловживання довірою.

Шахрайство у формі заволодіння чужим майном – це обманне, протиправне і безоплатне вилучення чужого майна та повернення його на користь винної чи іншої особи, що спричиняє шкоду власнику майна. Для цієї форми шахрайства характерне:

- дії (обман) шахрая спрямовані на безпосереднє заволодіння чужим майном (вилучення його з володіння власника);
- вилучення майна відбувається, як правило, негайно (у крайньому разі між обманом і вилученням майна проходить незначний час);
- вилучення майна завжди здійснює злочинець;
- потерпілий під впливом обману добровільно передає своє майно у володіння іншої особи;
- потерпілий на момент передачі майна не усвідомлює, що став жертвою злочину (був введений в оману) [6, с. 126].

Обман може бути реалізованим як активним, так і пасивним. Активний обман передбачає умисне введення в оману через подання неправдивих даних, представлення підроблених документів та вчинення інших дій, які викликають у людини неправильне уявлення щодо підстав передачі майна злочинцю, роблять його впевненим у законності та необхідності таких дій. Пасивний

обман полягає в утаєнні відомостей про юридично важливі фактичні обставини, інформацію про які злочинець був зобов'язаний надати. У результаті цього особа, яка передає майно, робить помилку в оцінці наявності законних підстав для цієї передачі [7, с. 43].

У доктрині кримінального права законодавець не оперує поняттям «кібершахрайство», а використовує таке формулювання, як «... обман чи зловживання довірою вчинене шляхом незаконних операцій з використанням електронно-обчислювальної техніки».

На нашу думку, шахрайство в кіберпросторі є суспільно небезпечним діянням, спрямованим на незаконне заволодіння чужим майном або отримання прав на майно за допомогою незаконних операцій, використовуючи електронно-обчислювальну техніку у віртуальному середовищі, де надається можливість комунікації та/або реалізації суспільних відносин.

Тут розглянемо детальніше кримінально-правова складову оперативно-розшукової характеристики шахрайства, учиненого в кіберпросторі.

Так, у кримінально-правовому вимірі підставою кримінальної відповідальності є вчинення особою діяння, яке містить склад кримінального правопорушення, передбаченого КК України. Криміналізація цього діяння пов'язана і обумовлена його суспільною небезпечністю, що визначається важливістю об'єкта кримінально-правової охорони (в аспекті визначених завдань у ст. 1 КК України) та вартісним критерієм предмету злочину, який віддзеркалює ступінь небезпечності конкретного злочину.

Складовою підстави притягнення до кримінальної відповідальності за шахрайство є усвідомлення суб'єктом злочину того факту, що предмет злочину є для нього чужим, що він заволодіває чужим майном за відсутності будь-якого дійсного чи уявного права на нього. Кримінальна відповідальність за шахрайство пов'язана зі встановленням усвідомлення винним факту заволодіння чужим майном з метою його безоплатного, безповоротного обернення на свою користь (чи третіх осіб) за відсутності законних підстав, збільшення внаслідок цього власних або третьої особи майнових фондів.

Усвідомлення винною особою, кому саме належить чуже майно та на яких підставах, чи заволодіває він майном, використавши обман власника цього майна, чи обман іншої особи, у володінні якої воно перебуває, не є вирішальним для встановлення ознак кримінального правопорушення, передбаченого ст. 190 КК України.

Оскільки обман є особливим видом інформаційного (дезінформаційного) впливу, його застосування спрямоване на відображення в свідомості обманутого у перекрученому, спотвореному вигляді фактів чи обставин, що обумовлюють рішення про передачу майна. Винний втручається в сферу

психічної (інтелектуальної та вольової) діяльності іншої особи, фальсифікує її уявлення про відповідні обставини, вводить цю особу в оману, внаслідок чого вона обирає ту чи іншу лінію поведінки без знання і судження фальсифікації, а волевиявлення та вчинки обумовлені обманними діями винного.

При цьому виникнення умислу передуює заволодінню чужим майном, а обман як спосіб учинення злочину може виявлятися як у формі дії, так і бездіяльності або поєднувати зазначені форми впливу з метою введення в оману чи підтримання омани, яка виникла поза протиправними діями винуватої особи. Тут слід зазначити, що точний час зустрічі не має вирішального значення для встановлення ознак злочину за ст. 190 КК України.

Головною кваліфікуючою обставиною досліджуваного злочину становить вчинення шахрайства шляхом незаконних операцій з використанням електронно-обчислювальної техніки. Таку ознаку утворюють лише операції, здійснення яких без використання електронно-обчислювальної техніки є неможливим (здійснення електронних платежів, отримання Інтернет-послуг, здійснення операцій через реквізити платіжних карток та банківські послуги тощо). Якщо за допомогою такої техніки здійснюються операції, які можливі при використанні іншої техніки (набір тексту, виготовлення документу), зокрема без підключення до віртуального простору (середовища), то така кваліфікуюча ознака відсутня.

Шахрайство є закінченим злочином з моменту заволодіння винним майном або придбання права на майно. Обман або зловживання довірою, які призвели до цього, залежно від сформованих обставин слід кваліфікувати як готування або замах на шахрайство [8].

Отже, урахувавши наведений опис кримінально-правової складової зазначимо, що об'єктом злочину є право на власність, відповідно до якого здійснюється володіння, користування й розпорядження майном.

Предметом шахрайства є майно, яке має певну вартість і є чужим для винної особи: речі (рухомі й нерухомі), грошові кошти, цінні метали, цінні папери тощо.

Об'єктивна сторона злочину полягає у діяннях, що характеризуються протиправним корисливим зверненням до чужого майна, що заподіює прямий збиток власникові.

Шахрайство вчиняється шляхом обману або зловживанням довірою. Обман охоплює різноманітні прийоми від винного, і для визнання шахрайства необхідний причинний зв'язок між цією дією та заволодінням майном. Зловживання довірою включає в себе використання винною особою відносин довіри, що є основою правовідносин або існують в особистих стосунках. Хоча зловживання довірою може переплітатися з обманом, воно залишається другорядною ознакою порушення і зберігає самостійне значення як метод заволодіння майном у випадках шахрайства [8].

Суттєвою характеристикою шахрайства є добровільна передача потерпілим майна або права на нього.

У випадку, коли потерпіла особа через вік, фізичні чи психічні вади або інші обставини не могла належним чином оцінювати, розуміти і керувати своїми діями, або якщо вона не могла правильно розуміти зміст, характер і значення своїх дій, передачу нею майна чи права на нього не можна вважати добровільною [8].

У випадках, коли особа заволодіє чужим майном, свідомо використовуючи чужу помилку, за умови, що вона не сприяла виникненню цієї помилки і відсутній змовний намір з особою, яка вводила потерпілого в оману, таке діяння не підлягає кваліфікації як шахрайство. Це особливо стосується випадків, коли обман або зловживання довірою використовувалися лише для отримання доступу до майна, і саме заволодіння майном відбувалося таємно або відкрито, без використання обману.

Проте, якщо отримання майна пов'язане з обіцянкою виконання певного зобов'язання, такий випадок може розглядатися як шахрайство, особливо якщо в момент заволодіння майном винна особа мала намір привласнити його, а не виконати зобов'язання [8].

Шахрайство, учинене шляхом незаконних операцій з використанням електронно-обчислювальної техніки додаткової кваліфікації не потребує. Такий злочин направлений не на стабільність функціонування електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), автоматизованих систем та/або комп'ютерних мереж, мереж електрозв'язку, а на суспільні відносини з огляду заволодіння майном або правом на це майно. Тому предметом досліджуваного виду шахрайства не може бути електронно-обчислювальні машини (комп'ютери), автоматизовані системи та/або комп'ютерні мережі, мережі електрозв'язку.

Суб'єкт злочину – загальний, тобто фізична осудна особа, яка досягла 16-річного віку.

Суб'єкт вчинення шахрайства характеризується своєю багатогранністю, тому слід враховувати такі ознаки, як: соціально-демографічні, соціальні прояви, моральні якості, психологічні особливості тощо.

У більшості випадків шахрайство є формою «індивідуальної» злочинної діяльності, яку здійснює особа з використанням електронно-обчислювальної техніки у власних інтересів або яка надає відповідні послуги у цій сфері. Операції можуть бути повністю законними і не впливати на стабільне функціонування електронно-обчислюваних машин (комп'ютерів), автоматизованих систем, комп'ютерних мереж або мереж електрозв'язку.

Суб'єктивна сторона шахрайства включає прямиї умісел та корисливу мету. Тобто винний свідомо має намір незаконно заволодіти чужим майном

або правом на це майно з особистих корисливих мотивів. Винуватець розуміє неправомірність своїх дій і передбачає виникнення суспільно небезпечних наслідків.

Умисел при шахрайстві, як правило, формується заздалегідь та обдумується.

Слід зазначити, що шахрайство є традиційним злочином проти власності, що ставить під загрозу не тільки власність окремих осіб, але й функціонування економічної системи нашої держави. Досвідчені фахівці стверджують, що збитки, завдані таким злочином, обчислюються десятками та сотнями тисяч гривень. З огляду на тенденцію до збільшення кількості розкрадань, здійснених шляхом шахрайства, можна стверджувати, що боротьба з такими протиправними діями є одним із пріоритетних напрямів діяльності правоохоронних органів.

Висновки. Таким чином, шахрайства, учинені в кіберпросторі, є серйозним суспільно небезпечним явищем, що становить загрозу як для фізичних, так і для юридичних осіб. Висока технологізація та швидкі темпи розвитку інформаційних технологій створюють нові можливості для шахраїв, які активно використовують кіберпростір для вчинення злочинів.

Оперативно-розшукова характеристика шахрайств, учинених в кіберпросторі включає різні аспекти, такі як використання спеціальних кодифікаторів для класифікації комп'ютерних шахрайств, аналіз та профілювання методів вчинення злочину, визначення патернів поведінки шахраїв у віртуальному середовищі. Але особливе значення для ідентифікації та надання правильної правової оцінки досліджуваного явища займає кримінально-правова складова.

Крім того, враховуючи, що шахрайства в кіберпросторі можуть приймати різні форми, – шахрайство з банківськими картками, комп'ютерна підробка, ігрові автомати та інше, то важливою частиною для операційно-розшукової діяльності є розробка стратегій і тактик виявлення, запобігання та розкриття таким злочинам.

Для досягнення цієї мети правоохоронні органи повинні постійно вдосконалювати свої методи та використовувати сучасні технології для виявлення і притягнення до відповідальності осіб, які вчиняють злочини в кіберпросторі. Забезпечення кібербезпеки та співпраця з різними секторами суспільства є ключовими аспектами у протидії цьому типу злочинності.

Література:

1. Статистика про зареєстровані кримінальні правопорушення та результати їх досудового розслідування. *Офіс Генерального прокурора*. URL: <https://new.gp.gov.ua/ua/posts/statistika>.

2. Погорецький М. А., Шеломенцев В. П. Поняття оперативно-розшукової характеристики злочинів. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. Вип. № 1 (47). 2010. С. 214–223.

3. Васи́нчук В. І. Організаційно-правові та тактичні засади оперативно-розшукової профілактики злочинів у бюджетній сфері : навчальний посібник. Київ : Заграй, 2012. 210 с.
4. Єгоров С. О. Оперативно-розшукова характеристика кишенькових крадіжок. *Науковий вісник Дніпропетровського університету внутрішніх справ*. Вип. № 3. Дніпро, 2019. С. 169–174.
5. Viacheslav V. Vapniarchuk, Iryna I. Puchkovska, Oleksii V. Tavolzhanskyi, Roman I. Tashian. Protection of ownership right in the court: the essence and particularities. *Asia life science*, Supplement 21 (2), December 2019. P. 863–879. (Scopus). URL: <https://www.scopus.com/record/display.uri?eid=2-s2.0-85077221643&origin=resultlist>.
6. Пазинич Т. А. Особливості сучасних шахрайств та їх вплив на методику розслідування. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ*. Вип. № 4. Луганськ : ЛДУВС, 2005. С. 124–131.
7. Мельник С. С. Виявлення та запобігання фінансовому шахрайству у забезпеченні фінансової безпеки комерційних банків / С. С. Мельник : дис. ... канд. економ. наук. Київ, 2019. 252 с.
8. Про судову практику у справах про злочини проти власності. Постанова Верховного суду України від 06.11.20009 № 10. *Вебсайт Верховної ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0010700-09#Text>.

References:

1. Statystyka pro zareiestrovani kryminalni pravoporushennia ta rezultaty yikh dosudovoho rozsliduvannia [Statistics on registered criminal offenses and the results of their pretrial investigation]. *Ofis Heneralnoho prokurora – Prosecutor General's Office*. URL: <https://new.gp.gov.ua/ua/posts/statistika> [in Ukrainian].
2. Pohoretskyi, M.A. & Shelomentsev, V.P. (2010) Poniattia operatyvno-rozshukovoi kharakterystyky zlochyniv [The concept of operational and investigative characteristics of crimes]. *Naukovyi visnyk Dnipropetrovskoho derzhavnoho universytetu vnutrishnikh sprav – Scientific Bulletin of the Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs*, 1 (47), 214–223 [in Ukrainian].
3. Vasylynychuk V. I. (2012) Orhanizatsiino-pravovi ta taktychni zasady operatyvno-rozshukovoi profilaktyky zlochyniv u biudzhethnii sferi [Organizational, legal and tactical foundations of operational and investigative crime fighting in the budgetary sphere]. Kyiv : Zahrai [in Ukrainian].
4. Yehorov S. O.(2019) Operatyvno-rozshukova kharakterystyka kyshenkovykh kradizhok [Operative and investigative characteristics of pickpocketing]. *Naukovyi visnyk Dnipropetrovskoho derzhavnoho universytetu vnutrishnikh sprav – Scientific Bulletin of the Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs*, 3, 169–174 [in Ukrainian].
5. Viacheslav V. Vapniarchuk & Iryna I. Puchkovska & Oleksii V. Tavolzhanskyi & Roman I. Tashian (2019) Protection of ownership right in the court: the essence and. *Asia life science*, Supplement 21 (2),. P. 863–879. (Scopus). URL: <https://www.scopus.com/record/display.uri?eid=2-s2.0-85077221643&origin=resultlist> [in Philippines].
6. Pazynych, T. A. (2005). Osoblyvosti suchasnykh shakhraistv ta yikh vplyv na metodyku rozsliduvannia [Peculiarities of modern frauds and their influence on investigation methods]. *Visnyk Luhanskoho derzhavnoho universytetu vnutrishnikh sprav – Bulletin of the Luhansk State University of Internal Affairs*, 4, Luhansk, 124–131 [in Ukrainian].
7. Melnyk S. S. (2019) Vyiavlennia ta zapobihannia finansovomu shakhraistvu u zabezpechenni finansovoi bezpeky komertsiinykh [Detection and prevention of financial fraud in ensuring the financial security of commercial banks]. Kyiv [in Ukrainian].

8. Pro sudovu praktyku u spravakh pro zlochyny proty vlasnosti. Postanova Verkhovnoho sudu Ukrainy vid 06.11.20009 № 10 [Resolution of the Supreme Court of Ukraine "On judicial practice in cases of crimes against property" dated November 6, 2000 № 10]. *Vebsait Verkhovnoi Rady Ukrainy – Website of the Verkhovna Rada of Ukraine*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0010700-09#Text> [in Ukrainian].